

PEDAQOGİKA-PSIXOLOGİYA

Nigar Zeynalova
Azərbaycan Dillər Universiteti

QLOBALAŞMA ŞƏRAİTİNDƏ KREATİVLİK, İNNOVASIYA ANLAYIŞLARININ MƏZMUNU

Açar sözlər: *kreativlik, innovasiya, təcrübə, strategiya, inkişaf, tələb*

Key words: *creativity, innovation, experience, strategy, development, requirement*

Ключевые слова: *креативность, инновации, опыт, стратегия, развитие, требования*

Adətən, “kreativlik” termini “innovasiya” anlayışı ilə paralel şəkildə istifadə edilir. Hazırda kreativlik və innovasiyalar arasında əlaqələrin araşdırılması Avropada diqqət mərkəzində olan məsələlərdəndir. Avropa Şurası iqtisadi kapitalın insan kapitalına çevrilməsi, bilik cəmiyyətinin inkişafı istiqamətində kreativlik və innovasiyalar üçün imkanların gücləndirilməsi, münbit şəraitin yaradılması, iqtisadi və sosial cəhətdən rəqabətə dözümlü təmin olunması məsələlərini ön plana çəkərək konkret fəaliyyət planı hazırlamışdır. Prosesə 2000-ci ilin mart ayında Portuqaliyanın Lissabon şəhərində o zaman Avropa İttifaqına üzv olan on beş ölkə başçısı tərəfindən Lissabon strategiyasının qəbulu ilə start verilmişdir. Sənəddə növbəti onillik üçün “dünyada rəqabətə dözümlü və bilikəsaslı dinamik iqtisadiyyatın qurulması və inkişafı, iş yerlərinin artırılması, sıx sosial birliyi” strateji hədəf kimi müəyyənləşdirilmişdir. Avropa Şurasının yeni strateji məqsədi olan Lissabon strategiyası iqtisadi yenidənqurma, sosial sahənin inkişafı, ətraf mühitin mühafizəsi istiqamətində qlobal rəqabətə dözümlü nəzərdə tutmuşdur. Məqsədlərə çatmaq üçün dövlət başçılıqlarına Avropa iqtisadiyyatının transformasiyası, yenidən qurulması, sosial rifahın və təhsil sisteminin modernləşdirilməsi istiqamətində fəaliyyətin təşkili təklif edilmişdir. Lissabon strategiyasında bilik və innovasiyaların müasir dövrdə Avropa üçün əhəmiyyəti xüsusi vurğulanmışdır. 2006-cı ildə Avropa Şurasının yaz sessiyasında həmin sənədin müddəalarının məqsədlərinə yenidən baxış zamanı geniş innovativ yanaşmaların hazırlanmasının zəruriliyi təsdiqlənmişdir. Qeyd edilmişdir ki, təhsil və təlim, innovasiyalara açıqlıq Avropanın əsas inkişaf prioriteti olmalıdır.

1999-cu ildə Boloniya sazişinin qəbulu, 2003-cü ildə əksər Avropa ölkələrinin həmin sazişə qoşulması ali təhsil müəssisələrində islahatların həyata keçirilməsini labüdləşdirmişdir. Təhsil ekspertləri Boloniya prosesini, islahatları müsbət dəyərləndirirlər. Prosesin progressiv və səmərəli xüsusiyyəti iştirakçı ölkələr arasında əməkdaşlığın möhkəmləndirilməsidir. Birgə fəaliyyət ali məktəblərin professor-müəllim heyəti, təhsil ekspertləri, tələbə təşkilatları, ali təhsilin keyfiyyəti-

nin qiymətləndirilməsi üzrə agentlikləri və b. əhatə edir. Lissabon strategiyasında qarşıya qoyulan məqsədlərə çatmaq tam mümkün olmadığı üçün Avropa İttifaqının inkişafına dair 2020-ci ilədək fəaliyyət planı işlənib hazırlanmışdır (5). Həmin sənədə əsasən Avropa Şurası 2020-ci ilədək innovasiya İttifaqı adlanmaq hüququ əldə etməlidir. Deməli, Avropa Şurası innovativ siyasət yürütməli və bunu bütün sahələrin inkişafında nəzərə almalıdır. Avropa Şurasının innovativ siyasəti Lissabon strategiyasının tələblərinə müvafiq olmaqla yanaşı, məzmunlu, dinamik inkişafı da özündə ehtiva etməlidir.

Dünyaya inteqrasiya edən Azərbaycanın da istər təhsil, istərsə də digər sahələrdə Avropanın qabaqcıl təcrübəsindən bəhrələnməsi məqsəduşğundur. Sözsüz ki, həmin müddəaların eyniliklə təkrarlanması mümkünsüzdür, lakin yerli şərait, təcrübə və imkanlar nəzərə alınaraq onların tətbiqi günün tələbi kimi qəbul olunmalıdır. Innovasiya yaradıcı fəaliyyətin yekun nəticəsi olaraq tələbi kimi qəbul olunmuş təkmilləşdirilmiş məhsul şəklində reallaşdırır. Başqa sözlə ifadə etsək, innovasiya müvəffəqiyyətlə reallaşdırılmış yeniliklərdir. Məhz bu səbəbdən innovativ yanaşma ali təhsil müəssisələrinin tədqiqat mərkəzlərinə çevrilməsini labüdləşdirmişdir. Məqsədə çatmaq üçün tədqiqatçılıqla məşğul olan yüksək ixtisaslı mütəxəssislərin fəaliyyətə cəlb edilməsi mütləqdir. Araşdırmalar göstərir ki, hazırda dünyada innovasiyaların davamlı axınına böyük ehtiyac var. Bu, yeni keyfiyyət göstəricilərinə malik məhsulun daha səmərəli texnologiyalar vasitəsilə emalına zəmin yaradır. Prosesin keyfiyyətli şəkildə tənzimlənməsi təhsil sistemində islahatların aparılması, hüquqi-normativ sənədlərin qəbulu ilə mümkünləşə bilər. Bu məqsədlə 2006-cı ilin sentyabr ayında Avropa Şurasının “Biliklərdən təcrübəyə. Avropa Şurasının geniş innovativ strategiyası” adlı sənəd təqdim edilmişdir (Putting knowledge into practice: A broad-based innovation strategy for the European Union) (3). Sənəddə təhsil innovativ inkişafın əsas şərti kimi səciyyələndirilmişdir. Çünki yalnız təhsil innovativ fəaliyyətdə iştirakı təmin edən əsas kompetensiyaların formalaşdırılmasını mümkünləşdirir, istedadlı və kreativ gəncləri üzə çıxarır. Sözügedən kompetensiyalara təbiət elmləri və riyaziyyatda yüksək savadlılıq, xarici dildə ünsiyyət qurmaq, ictimai və mədəni sahədə özünü təhsillə məşğul olmaq, İKT və s. bacarıqlar daxildir. Avropa Şurası kreativlik və innovasiyaların vətəndaşların inkişafındakı rolunu nəzərə alaraq müvafiq addımlar atmışdır. Belə ki, 2009-cu il “Avropada kreativlik və innovasiya ili” elan edilmişdir. Əsas məqsəd ictimaiyyəti kreativlik haqqında məlumatlandırmaq, kreativliyi təbliğ etmək, mövzuya dair geniş müzakirələr aparmaq, tədqiqatçıları həvəsləndirməkdir. Avropa Şurasının keçirdiyi tədbirlərdə, qəbul olunan sənədlərdə insanların rifahının yaxşılaşdırılması, karyera imkanlarının yüksəldilməsi məsələləri daim diqqət mərkəzində saxlanılır. Avropa Şurasının qəbul etdiyi sənədlərdə kreativlik innovasiyaların tükənməz mənbəyi kimi müəyyənləşdirilmişdir. Innovasiyaların tətbiqi ali təhsilin inkişafını və təkmilləşdirilməsini, mövcud mövqelərə, qaydalara yenidən baxılmasını zərurətə çevirmişdir. Təhsilin keyfiyyətinin yüksəldilməsi, ilk növbədə, təhsilçilərdə yaradıcı potensialın üzə çıxarılmasına və inkişafına, yaradıcılığın, kreativliyin genişlənməsinə təkan verir. Bu isə mütəxəssis hazırlığında nəyi və necə öyrətmək məsələlərini, yeni təhsil modelini müəyyənləşdirən innovativ təlim texnologiyalarının işlənib hazırlanmasını gündəmə gətirir.

Innovativ təlim prosesinin əsasını şəxsiyyətin kreativ inkişafı təşkil edir. Lakin kreativliyin inkişafı elə də asan proses deyil. O, uzun sürən, fasiləsiz əmək tələb edir və insanın təhsil aldığı müddəti nəzərdə tutur. Müasir təhsil, təlim-tərbiyə sistemi şəxsiyyətin kreativliyinin reallaşdırılmasına lazımı şərait yarada bilmədiyi üçün bu vəzifənin öhdəsindən nəinki gəlmir, hətta qarşısına sədd çəkir.

“Kreativlik” bu gün dünyada, eləcə də Azərbaycanda tez-tez işlənən terminlərdəndir. Dünya təhsilinə sürətlə inteqrasiya edən Azərbaycanca şəxsiyyətin yaradıcı potensialının inkişafı önəmli məsələlərdən olmuşdur. Hətta 25 oktyabr 2018-ci ildə keçirilmiş VI Bakı Beynəlxalq Humanitar Forumu “Yeni dünya və yeni insan formalaşdırmaq: yaradıcılıq və insan inkişafı” mövzusunda həsr edilmişdir. Bəşər cəmiyyətinin qlobalaşması ölkəmizdə müasir tendensiyaların nəzərə alınmasını, yeniliklərin tətbiqini labüdləşdirmiş, innovativ təhsil modelindən istifadənin, həmçinin bu istiqamətdə sistemli fəaliyyət planının qurulması zəruriliyini gündəmə gətirmişdir. Hazırda Azərbaycan təhsilində aparılan islahatlar nəticəsində orta təhsildə təcridən reproduktiv, ənənəvi paradıqmdən şagirdyönümlü, şəxsiyyətyönümlü paradıqma keçid reallaşdırılır. Yeni paradıqm bir sıra sənədlərdə: “Ümumi təhsil pilləsinin dövlət standartları və proqramları (kurikulumları)”, “Qiymətləndirmə Konsepsiyası” və s. öz əksini tapmışdır. Lakin ali məktəblərdə vəziyyət bir qədər fərqlidir. Burada daha çox reproduktiv təhsil modeli hökm sürür, biliklərin ənənəvi şəkildə ötürülməsi həyata keçirilir, reproduktiv bacarıqların formalaşdırılması təmin edilir və onlara yiyələnmə yollarına nəzarət olunur. Ölkəmizin ali təhsil müəssisələrinin məzunlarına nəzər salsaq, təəssüf hissi ilə qeyd edə bilərik ki, onlar istər Azərbaycanda, istərsə də xaricdə əmək bazarının tələblərinə tam şəkildə uyğun gəlmirlər. Demək olmaz ki, bu gün ali məktəb məzunlarının heç birində kreativlik yoxdur. Əlbəttə, gənclərin müəyyən qismində kreativlik özünü göstərir. Lakin bu daha çox təsadüfi xarakter daşıyır. Çünki kreativlik ənənəvi təhsil paradıqmində qayda deyil, qaydadan istisnadır. Təbii ki, burada sual yaranır: “Niyə?” Əsas səbəb pedaqogikada səmərəli təlimin təşkili məqsədilə kreativliyin başlıca meyar kimi nəzərə alınmamasıdır. Bütün ixtisaslar üzrə mütəxəssis hazırlığında tələbələrə yeniliyə həvəslə yanaşmaq, improvizə etmək, kreativ olmağı öyrətmək lazımdır. Təhsildə kreativliyin təmin edilməsi üçün insanda quruculuq, yaradıcılıq hissinin, təşəbbüsünün oyadılması, yaradıcı potensialın üzə çıxarılması, özünəinam, özünəgüvən hissinin tərbiyəsi, qeyri-standart ideyaların generasiyası, insani, humanist dəyərlərin, yaradıcılığın formalaşdırılması mütləqdir. Sadalanan bacarıqların özülünün qoyulması universitetlərdə tədris-təlim sisteminin təkmilləşməsinə, bəzən isə yenidən qurulmasına, fərqli metodikanın, resursların, yanaşmaların və pedaqoji texnologiyaların tətbiqini nəzərdə tutur. Bu tədbirlərin görülməsi elmi-praktik cəhətdən keyfiyyətli nəticələrin əldə olunmasını, yeni ideyaların generasiyasını mümkünləşdirəcək və təhsilalanlarda kreativliyin inkişafına xüsusi töhfə verəcəkdir (2;125). Kreativlik təlim prosesinin yaradıcılıq vasitəsilə təşkilidir. Kreativ təhsil hər kəsə yaradıcılığın müasir metodologiyasını mənimsəmək imkanı verir, yaradıcı potensialı üzə çıxarmaqla yanaşı, gələcəkdə onu daha da inkişaf etdirmək, insanda özünüinkişafa, özünüqiymətləndirməyə meyl formalaşdırmaq tələbatı yaradır.

Kreativlik problemi dünya təhsilində böyük aktualıq kəsb edir. Amerikalı alim T.Piters ölkəsinin təhsil sistemini belə təsvir edir: “Kreativliyi boğmağa cəhd göstərmək bizim məktəbin gizlətmək istədiyi xarakterik xüsusiyyətdir. O “nə ola bilər” əvəzinə “mövcud olanı” öyrədir. Bu gün məktəbin əsas böhranı müasir həyatla uyğunsuzluğudur” (8). Alimin fikrindən belə təsəvvür yaranır ki, hətta dünyanın inkişaf etmiş ölkələrinin təhsil sistemi də elm və texnikanın sürətli inkişafı ilə ayaqlaşmaqda çətinlik çəkir.

Paris IX Dofin Universitetinin siyasi elmlər doktoru K.Krapez qeyd edir ki: “müəllimin nüfuzuna əsaslanan, bilikləri öyrədənədən öyrənənə ötürən ənənəvi pedaqogika müasir məktəbdə gün-gündən mövqeyini itirməkdədir” (4).

İrlandiya siyasətçisi, müəyyən müddət Mədəniyyət Nazirliyinə rəhbərlik etmiş Maykl D. Higgins bildirir ki, “kreativ cəmiyyətin kökünü təhsildə axtarmaq lazımdır. Bugünkü gənclər gələcəyin yaradıcılarından, qurucularından daha çox dar mütəxəssislər nəslidir. Təlim metodları elə dəyişməlidir ki, tələbələr “necə bilmək”lə yanaşı, daha çox “niyə və nə üçün bilmək” uğrunda səy göstərsinlər” (7). Belə fikirlər əksər alimlər tərəfindən səsləndiyi üçün inkişaf etmiş ölkələr təhsil sistemində aparılan mütəmadi monitoring və dəyişikliklər nəticəsində təhsil, dolaşması ilə cəmiyyət inkişaf edə bilər.

Böyük Britaniya hökuməti təhsil sistemi qarşısında “ambisiyalı, lakin yerinə yetirilməsi mümkün vəzifə qoymuşdur: ölkəni dünyanın kreativlik mərkəzinə çevirmək”, öyrənənlərdə yaradıcı qabiliyyətlərin inkişafını təmin edən, təcrübədən uğurla keçən təlim texnologiyaları əsasında təhsildə kreativlik strategiyasını formalaşdırmaq. Beləliklə, yeni yüzillikdə gənclərin şəxsi inkişafına xüsusi diqqət yetiriləcək (9). Mədəniyyət, Kütləvi İnformasiya Vasitələri və İdman Nazirliyinin Təhsil Departamenti ilə birgə 2006-cı ilin iyun ayında hazırlayıb hökumətə təqdim etdiyi “Gənclərdə kreativliyin inkişafı” adlı məruzədə ölkənin təhsil sisteminin əsas məqsədi kimi fərdi təlim proqramının formalaşdırılması, əlverişli təlim şəraitinin yaradılması, rəqabətə dözümlü iqtisadiyyatın və açıq cəmiyyətin qurulmasına yardım göstərilməsi, şəxsiyyətin yaradıcı potensialının üzə çıxarılması, peşə hazırlığı və təhsil standartlarının yenidən işlənməsi prosesində yüksək keyfiyyətin əldə olunması məsələləri öz əksini tapmışdır. Sadalananlar irimiqyaslı fəaliyyət proqramına əsaslanır və “bütün uşaqlar və gənclər kreativ ola bilər, xüsusi təhsil tələbatları, cins və irqdə (10). Sənədin müddəalarının reallaşdırılmasında təhsil müəssisələrinin rolu müstəsna dərəcəyə malikdir. Onlar kreativ yanaşmanın əhəmiyyət və üstünlüyünü dərk etməlidirlər, çünki şagirdlərin təxəyyülünün, məqsədyönlülüyünün, fərdi xüsusiyyətlərinin inkişafı onların təlim fəaliyyətindəki motivasiyasını yüksəldir. Maraqlı faktıdır ki, kreativliklə təlim nəticələri arasında ziddiyyət yaranmır, əksinə, onlar bir medalın iki tərəfi kimi nəzərdən keçirilir, kreativlik biliklərin mənimsənilməsində vasitə kimi müəyyənləşdirilir. Bu yanaşma A.Maslounun ideyaları ilə üst-üstə düşür. Tədqiqatçı əsas diqqətin bilavasitə yaradıcı prosesə, kreativliyə, kreativ şəxsiyyətə yönəlməli olduğunu daim vurğulayır (1). Hazırda Böyük Britaniyanın müxtəlif bölgələrində hökumətin maliyyələşdirdiyi və 1988-ci ildə yaradılan Kreativ Təhsil üzrə Milli Məsləhət Komitəsinin dəstəklədiyi layihələr həyata keçirilir: İngiltərədə “Yaradıcı tərəfdaşlıq”, Şimali İrlandiyada “Gənclərin

kreativ partnyorluğu”, Şotlandiyada “Yaradıcılıq önəmlidir” və s. Onların hər biri pedaqoji təhsilin və pedaqoji yanaşmaların təkmilləşdirilməsinə, müəllimlərin kreativliyə həvəsləndirilməsinə yönəlib. Layihələr müxtəlif formatda həyata keçirilir. Bura təhsil proqramları, müəllimlərin təkmilləşdirilməsi məqsədilə təşkil olunan təlim kursları, doktorantlar üçün nəzərdə tutulan proqramlar, təlim proqramına daxil edilən modullar aiddir. Təhsil müəssisələrinin müxtəlif təşkilatlarla əməkdaşlığına isə xüsusi diqqət yetirilir, müəllimləri dəstəkləyən, şagird və tələbələrin yaradıcı potensialının inkişafına yönələn müxtəlif layihələr həyata keçirilir.

Kreativliyin inkişafına dair Böyük Britaniyada həyata keçirilən irimiqyashlı proqramlar digər Avropa ölkələrində eyni şəkildə təşkil olunmasa da, müəyyən təcrübə mövcuddur. Əksər ölkələrdə kreativliyin formalaşdırılması və inkişaf etdirilməsi, xüsusi təlim mühitinin yaradılması, təhsilalanların fərdi potensialının üzə çıxarılması ilə bağlı fəaliyyət həyata keçirilir. Onlardan Roş (Ecole de Roches) fransız məktəbinin adını xüsusi vurğulamaq lazımdır. Həmin təhsil ocağı artıq iki əsrdir ki, fəaliyyət göstərir.

ABŞ-da cəmiyyətin kreativ potensialının reallaşdırılması aktual və əhəmiyyətli məsələlərdəndir, çünki qloballaşan dünyada liderliyin qorunub saxlanması bilavasitə bu amildən asılıdır. Cənub - Şərqi Asiya ölkələrinin elmi, texniki, iqtisadi sıçrayış nümayiş etdirdiyi şəraitdə həmin məsələ həllini gözləməkdədir. Bu baxımdan yeni yüzilliyin irimiqyashlı intellektual rəqabət dövrünə çevrilmək təhlükəsi var. Rəqiblər isə bugünkü şagird və tələbələr olacaqlar. ABŞ-ın əmək nazirinin köməkçisi A.Parker məsələ ilə bağlı bildirmişdir ki, təhsil sisteminin əsas məqsədi “uşaqları XXI əsrdə yaşamağa hazırlamaqdır, onlar qloballaşma dövrünün qüvvələrinə, yeni texnologiyaların sürətlə inkişafına, günün reallığına çevrilən demoqrafik və ictimai dəyişikliklərə nəzarət etməyi bacarmalıdırlar” (12). Problemin həlli məqsədilə, yəni təhsildə kreativliyin inkişafına dair ABŞ-da xüsusi strategiya hazırlanmışdır. Əsas istiqaməti isə incəsənət və humanitar elmlərin təhsil sisteminin bütün pillələrində tətbiqi, tədris olunan fənlərin məzmununda yer almasıdır. Təhsil proqramlarının humanitar məzmunla zənginləşdirilməsi bu gün yenilik sayıla bilməz, lakin onların məzmununa yaradıcılıq elementlərinin əlavə edilməsi təhsildə kreativliyin inkişafına xüsusi töhfə verə bilər. Humanitar təhsilin Milli Assosiasiyası tərəfindən hazırlanmış proqramda qeyd olunur ki, “kreativ düşüncəni, əmək qabiliyyətli əhaliyə lazım olan əsas kompetensiyalar (ünsiyyət, əməkdaşlıq oxu, yazı, hesab) kimi nəzərdən keçirmək lazımdır. İncəsənət və humanitar elmlər mədəni kompetensiyaları inkişaf etdirir, yad olanı qəbul etmək və öz əsərini yaratmaqla yanaşı, özünü və başqalarını geniş mədəni kontekstdə dərk etmək bacarığını qazandırır” (6). Problemlə bağlı yanaşma ənənələrə sadıq qalan Yaponiyada nisbətən fərqlidir. Ölkədə milli və mədəni dəyərlər təhsil strategiyasının formalaşmasına mühüm təsir göstərən amillərdəndir. Yaponiya qərb dəyərlərinin hücumu keçdiyi, təhsilin qloballaşdığı dövrdə özünəməxsus şəkildə ənənəvi təhsil paradigminə sadıq qalaraq yüksək texnologiyalar sahəsində uzun müddətdir liderlik edir. Ş.Tasuno “Yaponiyada yaradılıb: imitatorlardan dünya miqyaslı innovatorlara” adlı kitabında yazır ki, yeni ideyalar kəşf edən amerikalıların yaradıcılığından fərqli olaraq yaponiyalılar diqqəti daha çox mövcud olanın yaxşılaşdırılmasına, düzəldilməsinə, maksimum səmərəli istifadəsinə yönəldirlər” (11).

Bununla yanaşı, onlar kreativliyin, ixtiraçılığın yüksək nöqtəsinə çatır, milli dəyərlərini daha da möhkəmləndirirlər. Yaponiya təhsilində kreativlik strategiyası minilliklər ərzində formalaşmış idrak fəaliyyətinin erkən işə salınmasına, intuisiyadan istifadəyə, obrazlı düşüncəyə, empirik təcrübəyə əsaslanır. Yapon təhsilinin şəxsiyyətin fasiləsiz yaradıcı inkişafına təkan verən digər xüsusiyyəti ölkədə öyrənmə kultunun hökm sürməsidir. O ömür boyu insanı müşayiət edir və intensiv təlim proqramlarında, evdə, gündəlik həyatda özünü göstərir. Yaponiyada məktəblər kreativliyin inkişafını araşdıran universitetlərə təhkim olunmuşlar (məsələn, Şitsuoka universitetinin nəzdində iki ibtidai və üç orta məktəb fəaliyyət göstərir). Tədris prosesi, onun məzmunu, təlimin forma və metodları təhsil nazirliyinin ciddi nəzarətindədir. Burada öyrənmələrin kreativliyinin inkişafına yönələn təlim planlarının sayı minimal səviyyədədir. Kreativliyin inkişafına dair təhsil proqramları daha çox orta və ali təhsil pilləsində (pedaqoji ixtisaslarda) yayılmışdır. Müxtəlif məktəblərdə mütəmadi olaraq robototexnika, günəş enerjisi, kompüter proqramlaşdırılması və s. sahələrdə ixtiralar üzrə yaradıcı kurslar, müsabiqə və viktorinalar təşkil edilir. Pedaqoji kadr hazırlığı aparılan universitetlərdə isə təhsil proqramlarına kreativlik nəzəriyyəsi və onun inkişafı metodikasına dair xüsusi kurslar əlavə olunur.

Yuxarıda sadalanan nümunələrin təhlili göstərir ki, məsələ dünyanın diqqət mərkəzindədir, inkişaf etmiş ölkələr (İEO) problemin müasir dövr üçün aktuallığını anlayır, həlli istiqamətində konkret addımlar atır. Hazırlanan fəaliyyət planları arasında həm oxşar, həm də fərqli cəhətlər mövcuddur. Müxtəlif ölkələrdə kreativliyin inkişafı ilə bağlı atılan addımlar, A.Maslounun sözü ilə desək, “bizim üçün vacib olan yeni, prosesual, kreativ, improvizasiya edən, özünə inanan, cəsur və müstəqil insanın yaradılmasına istiqamətlənmişdir” (1).

Deməli, öyrənmələrin yaradıcı potensialının inkişafına zəmin yaradan, kadr hazırlığının səmərəsini yüksəldən kreativ yönümlü təlim konsepsiyasının işlənilməsi labüddür. Konsepsiya təhsilin qarşısına qoyulan müasir tələblərə cavab verməli, dünya miqyasında baş verən dəyişiklikləri əks etdirməlidir. Çünki mövcud vəziyyətdə dəyişiklikləri qabaqcadan görə, onlara hazır olan, improvizasiyalar etməyi bacaran, yaradıcı qərarlar verən mütəxəssis hazırlığına böyük ehtiyac var.

Ədəbiyyat

1. Маслоу А. Мотивация и личность. Перев. А.М.Татлыбаевой Abraham H.Maslow. Motivation and Personality (2nd ed.)N.Y.: Harper & Row, 1970; СПб.: Евразия, 1999. Терминологическая правка В.Данченко К.: PSYLIB, 2004.
2. Новые цели, задачи и технологии образования XXI века/ А.И.Башмаков [и др.] // Новые инфокоммуникационные технологии в социально- гуманитарных науках и образовании: современное состояние, проблемы, перспективы развития/Под общ. ред. А.Н. Кулика. - М.: Логос, 2003. -132.
3. COM (2006) 502 (13.9.2006). Putting knowledge into practice: A broad-based innovation strategy for the EU.
4. Crapez K. La pedagogie moderne au secours de l'ecole pour tous. —Label France, 2004.
5. Decision of the European Parliament and of the Council of 24.10.2006 establishing a Competitiveness and Innovation Framework Programme (2007 to 2013).

6. Galligan A.M. Creativity, Culture, Education and the Workforce. — Center for Arts and Culture, 2001. — 36 p.
7. Higgins M.D. Drifting Towards A Homogenised Future. — The AISLING Magazine, 2000. — Issue 27.
8. Peters T. Re-imagine! Business Excellence in a Disruptive Age. — DK Adult, 2003. — 352 p.
9. Purnell J. Making Britain the World's Creative Hub: Speech at Institute for Public Policy Research, June 16th, 2006.
10. Roberts P. Nurturing Creativity in Young People: A report to Government to inform future policy. — London: DCMS, 2006.
11. Roberts P. Nurturing Creativity in Young People: A report to Government to inform future policy. — London: DCMS, 2006.
12. Tatsuno Sh. Created in Japan: From Imitators to World-Class Innovators. — Ballinger Pub Co., 1990. —240 p.
13. What Work Requires of Schools: A SCANS Report for America 2000. — Washington, DC: The Secretary's Commission on Achieving Necessary Skills, U.S. Department of Labor, 1991.

Резюме

Содержание понятий креативность, инновации в условиях глобализации

В статье исследованы вопросы креативности, её связь с инновациями, подчеркнута, что в документах, принятых Советом Европы креативность определена как неиссякаемый источник инноваций. Автор проанализировал концепции Совета Европы, связанные с инновациями и креативностью, применение требований указанных документов и их влияние на мировой и Азербайджанский опыт. Также исследован опыт развития креативности в образовании развитых стран, подробно описаны положительные стороны.

В статье уделено особое внимание необходимости создания повышающей эффективность подготовки кадров креативно-ориентированной учебной концепции, обеспечивающей развитие творческого потенциала обучающихся. Концепция должна отвечать требованиям современного образования, отражать изменения, происходящие в мире.

Summary

Concept Content of Creativity, Innovation in Terms of Globalization

The article deals with the creativity and its relation to the innovation. It states that the creativity is considered to be the source of innovation as a new conception in the documents accepted by the Council of Europe. The author of the article has analyzed the documents and conceptions accepted by the Council of Europe dealing with the innovation and the creativity. The importance of the stated facts has been stressed in the article as well. The experience of the developed countries has been investigated dealing with development of creativity in Azerbaijan as well as in other countries. The positive aspects of these facts have been touched upon in the article too.

The necessity of forming training conception via creative direction which is meant to increase the staff training and ensuring the development of creative potential of educators has been underlined in the article as well. According to the opinion of the researcher, the conception must answer the modern requirements of education, and it should express the changing which is going on in the world.